

МОВНОСТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЛІРИКИ УКРАЇНСЬКОЇ ЕМІГРАЦІЇ ХХ СТОЛІТТЯ (НА МАТЕРІАЛІ ТВОРІВ АСТАФ'ЄВА О. Г.)

У статті розглянуто українську лірику другої половини ХХ століття. Здійснено аналіз мовностилістичних особливостей в поетичній творчості Астаф'єва О. Г.: функціонально-стилістичні особливості, семантичні особливості авторських лексичних новотворів (індивідуально-авторські дієслова), мовностилістична функція звукопису в текстах публікацій. Звернено увагу на своєрідність індивідуалізації мовотворчості письменника: відображення індивідуального світобачення через використання специфічних мовних засобів.

Ключові слова: українська еміграційна лірика, поетична мова, авторський лексичний новотвір, індивідуально-авторські дієслова, спосіб словотворення.

The article deals with the Ukrainian lyrics of the second half of the 20th century. An analysis of the linguistic features in the poetic creativity of Astafyev O. G.: functional-stylistic features, semantic features author`s lexical neologism (individually-author`s verbs); the linguistic function of the sound caption in the text of publications. The attention is drawn to the peculiarity of individualization of the write`s maintenance: the reflection of individual worldview through the use of specific linguistic means.

Keywords: Ukrainian emigration lyrics; poetic language; author`s lexical neologism; individually-author`s verbs; derivation methods.

Українська лірика другої половини ХХ століття характеризується численними шуканнями (а саме: відхід від тоталітарної культури) та прагненням до самоідентифікації. Особлива увага дослідників приділяється поетичній мові української діаспорної поезії, тому що вона є безпосереднім об'єктом вивчення лінгвостилістики, що водночас дозволяє розглядати її як самодостатню систему, що відповідатиме за оновлення та розширення вже існуючих традиційних засобів мови, установлених формул словників національної поезики та сприятиме активізації індивідуально авторського складника, поряд з цим активізуватиме мовностилістичні знаки як національної, так і світової культури [1, с. 7].

Аналізуючи українську еміграційну лірику ХХ століття, літературознавці виділяють основні риси цього періоду, до яких відносять такі розширення та оновлення стилістичних та жанрових рамок художньої творчості поетів, що передусім сприяла можливості до висловлення власної думки (індивідуалізація мови письменника). Поряд з цим літературознавці виокремлюють мовностилістичні особливості української еміграційної лірики, серед яких: специфічні функціонально-стилістичні особливості, семантичні особливості індивідуально-авторських дієслів; мовностилістична функція звукової форми поетичних текстів та віднесенню подібних текстів до відповідної знакової системи. Найгрунтовніше дослідження тексту як знака спостерігається саме у працях О. Г. Астаф'єва, зокрема у монографії під назвою «Лірика української еміграції: еволюція стильових систем» [4, с. 94].

Астаф'єв О. – український поет, критик, літературознавець та перекладач. Поетична творчість поета є відображенням нового світобачення, що окреслює мовну особливість лірики ХХ століття за рахунок художнього висловлювання з використанням елементів периферійних пластів тогочасної української мови. У творчості поета яскраво простежується розвиток семантико-стилістичного потенціалу лексики, виразові можливості запозичених слів, поряд із цим своєрідність метафоризації та звуко-ритмічної

організації текстів у мовній системі лірики ХХ століття, що визначали індивідуальний мовостиль поета.

Стильовий синкретизм поетичної творчості Астаф'єва О. Г. (лірика української еміграції: від сюрреалізму до стилізації) варто розглядати в контексті «текст – знакова система», який характеризується використанням різних змістовно-художніх елементів одного порядку, що вдало взаємодіють між собою.

У працях поета простежується використання авторських лексичних новотворів (індивідуально-авторські дієслова), які надають поетичній мові загадковості, несподіваності, невимушеності та слугують засобом естетичного впливу поета на читача. Найефективнішими та найпродуктивнішими способами творення індивідуально-авторських дієслів є суфіксально-префіксальний та суфіксальний, що дозволяє стисло та образно зобразити те чи те явище в русі та динаміці [2, с. 162]. Також варто відмітити, що праці Астаф'єва О. Г. характеризуються використанням таких звукових засобів, як еквіфонічні повтори та ліпограма. Семантизація звукової форми поетичних текстів направлена на зближення семантично віддалених слів за рахунок співвідносності їх фонетичного складу, а поетичні тексти реалізовані за рахунок багатого патронімічного фонду, та в той же час тексти містять значний потенціал звукових асоціативних полів [3, с. 162].

У комплексному дослідженні мовностилістичних особливостей поетичної творчості поета варто відмітити також індивідуально-авторське мовотворення, що є засобом відображення індивідуального світобачення через використання специфічних мовних засобів.

Проаналізувавши поетичну творчість поета О. Г. Астаф'єва, варто відмітити використання у його працях діалектизмів, топонімів та оказіоналізмів. Найбільш уживаними є топоніми, які допомогли митцю у повній мірі передати емоції не тільки ліричних героїв, але й власний душевний стан та світовідчуття.

Тому, на нашу думку, дослідження та вивчення мовностилістичних особливостей української еміграційної лірики ХХ століття на сьогоднішній час є досить актуальним та необхідним для розгляду широкого кола проблем, зокрема з'ясування сутнісних властивостей поетичної мови та її термінології, обґрунтуванні методики функціонально-стилістичного аналізу тексту та структурування лексико-семантичних полів, асоціативно-образних рядів. Тому подальше найбільш ґрунтовне вивчення теми ми вбачаємо у дослідженні мовотворчості поета Астаф'єва О. на матеріалах його творів, що сприятиме поглибленому дослідженню актуальних проблем лінгвостилістики в ліриці ХХ століття.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Берест Т. М. Семантика художнього слова в поезії 80-90 років ХХ століття (на матеріалі творів молодих українських авторів): автореф. дис.... канд. філол. наук: 10.02.01. Харків, 2000. 20 с.
2. Жижома О. О. Індивідуально-авторські новотвори в поетичному дискурсі 80-90-х років ХХ століття: дис. ... кандидата філол. наук: 10.02.01. Маріуполь, 2003. 242 с.
3. Ріжко Р. Л. Паронімічна атракція як домінанта українського поетичного дискурсу кінця ХХ – початку ХХІ століття. *Лінгвістика*. 2011. № 1. С. 169–182.
4. Сюта Г. М. Фоностилістична норма в українській поетичній мові другої половини ХХ століття. *Мовознавство*. 2012. № 3. С. 80-88.

Рекомендує до друку науковий керівник Карабута О.П.